

ფაქტობრივი ინფორმაცია ლგბტი საკითხებზე

ევროპული კომისია
რასიზმისა და
მეუწყენარებლობის
წინააღმდეგ (ECRI)

ECRI-ის სამდივნო

European Commission
against Racism and Intolerance

ECRI
Commission européenne
contre le racisme et l'intolérance

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

*გთხოვთ, გაითვალისწინოთ, რომ ეს არის ნათარგმნი ტექსტი. თუ
ტექსტში რამე დაგაეჭვებთ, გთხოვთ, გადაამოწმოთ ორიგინალურ
ვერსიებში ინგლისურ ან ფრანგულ ენებზე.*

This document was translated with the support of the EU and Council of Europe regional project “Strengthening access to justice through non-judicial redress for victims of discrimination, hate speech and hate crimes in the Eastern Partnership”.

2021 წლის 1 მარტი

ფაქტობრივი ინფორმაცია ლგბტი¹ საკითხებზე

წინამდებარე ფაქტობრივი ინფორმაცია მომზადებულია ECRI-ის სამდივნოს მიერ, ლგბტი საკითხებზე ECRI-ის სამუშაო ჯგუფთან მჭიდრო თანამშრომლობის საფუძველზე.² დოკუმენტი ასახავს ECRI-ის ძირითად სტანდარტებს სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის და სქესობრივი მახასიათებლების საკითხებზე.³

სარჩევი

შესავალი.....	4
სამართლებრივი ჩარჩო.....	5
ზოგადი პრინციპები	5
სისხლის სამართალი.....	5
სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სამართალი.....	5
თანაცხოვრებისა და ქორწინების შესახებ კანონმდებლობა.....	6
გენდერის აღიარების და გენდერის კვლავინიჭების შესახებ კანონმდებლობა.....	6
თავშესაფრის მიღების მარეგულირებელი კანონმდებლობა	7
მონაცემთა შეგროვება, კვლევა და პოლიტიკის ჩარჩო.....	7
მონაცემთა შეგროვება და კვლევა	7
ეროვნული სტრატეგიები და სამოქმედო გეგმები ან პროგრამები	7
პრევენცია	8
ცნობიერების ამაღლება	8
განათლება.....	9
სპეციალისტთა მომზადება.....	9
დაცვა.....	10
სათანადო ჯანდაცვის, ფიზიკური ხელშეუხებლობის და სხეულის ავტონომიის უფლებები	10
შეკრების თავისუფლება	11
საჯარო და სხვა ორგანოების და დაწესებულებების პასუხისმგებლობები	11
სახელმწიფო ორგანოები.....	11
პარლამენტები, პოლიტიკური პარტიები და ლიდერები.....	11
რელიგიური დაწესებულებები	11
მედია.....	12
გამოძიება, სამართლებრივი დევნა და პროცედურული სამართლის ღონისძიებები	12
თანასწორობის ორგანოები	14

შესავალი

- ECRI ლგბტი ადამიანების მიმართ შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის საკითხებზე ქვეყნების მონიტორინგის კონტექსტში მუშაობს 2013 წლიდან, ქვეყნების მონიტორინგის მეხუთე ციკლის დაწყების შემდეგ.⁴ ECRI-სათვის აღნიშნული საკითხი აქტუალური გახდა მას შემდეგ, რაც 2010 წლის მარტში ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო [რეკომენდაცია CM/Rec\(2010\)5 წევრი სახელმწიფოების მიმართ, სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციასთან ბრძოლის ღონისძიებების შესახებ](#). ლგბტი ადამიანების წინააღმდეგ შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის პროცესში, ECRI ეყრდნობა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განვითარებად პრეცედენტულ სამართალს, რომელიც განმარტავს ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას, და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციებსა და საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუციებს. იგი, ასევე, სათანადო ყურადღებას აქცევს ადამიანის უფლებათა კომისიის რეკომენდაციებს და სოციალურ უფლებათა ევროპული კომიტეტის გადაწყვეტილებებს.
- ამავდროულად, ECRI მხოლოდ აღნიშნული რესურსებით არ შემოიფარგლება, ვინაიდან მისი როლი, ასევე, მდგომარეობს ისეთი პოლიტიკისა და პრაქტიკის განხილვასა და გამოკვეთაში, რომელმაც, შესაძლოა, გამოიწვიოს უმცირესობების, მათ შორის, ლგბტი ადამიანების დისკრიმინაცია, გამორიცხვა ან სამართლებრივი დევნაც კი, და აღნიშნული პრაქტიკის დასრულების გზებისა და შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციისგან დაცვის შესახებ რეკომენდაციების წარმოდგენაში.
- წინამდებარე ფაქტობრივი ინფორმაცია, რომელიც ეფუძნება ECRI-ის მიერ წევრ სახელმწიფოებში განხორციელებული მონიტორინგის ვიზიტების შედეგად მომზადებულ რეკომენდაციებს, აღქმული უნდა იქნას, როგორც პროგრესირებადი მუშაობის შედეგად გამოკვეთილი ინფორმაცია და არ უნდა იქნას მიჩნეული ამომწურავად, ვინაიდან ECRI, შესაძლოა, მომავალში ახალ პრობლემებს წააწყდეს, განსაკუთრებით ისეთს, რომელიც უკავშირდება ახალ ტექნოლოგიებსა და სხვა სახის განვითარებებს, რაც ახლებურ რეაგირებას მოითხოვს. ამასთან, ECRI-ის რეკომენდაციები არ უნდა იქნას აღებული ევროპის საბჭოს და სხვა საერთაშორისო რელევანტური სტანდარტებისგან იზოლირებულად.⁵
- გათვალისწინებული უნდა იქნას, რომ ECRI-ის რეკომენდაციების ზუსტი არსი და ის სამართლებრივი კონტექსტები და პოლიტიკის მიმართულებები, რომელშიც ეს რეკომენდაციები იქნა გაცემული, შესაძლოა, მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს, რაც დამოკიდებულია მოცემულ ქვეყანაში არსებულ გარემოებებზე და ლგბტი თემის კონკრეტულ სეგმენტზე.

სამართლებრივი ჩარჩო

ზოგადი პრინციპები

1. ხელისუფლებამ უნდა მიიღოს სათანადო სამართლებრივი ღონისძიებები, რომლის მიზანსაც წარმოადგენს მკაფიო გზავნილის გაუღერება იმის თაობაზე, რომ ლგბტი ადამიანების მიმართ შეუწყნარებლობა მიუღებელია. ამ მიზნით, ხელისუფლებამ პარლამენტს უნდა წარუდგინოს კანონპროექტი ან არსებულ კანონმდებლობაში შესატანი ცვლილებები, რათა ლგბტი ადამიანების თანასწორობა და ღირსება კანონით იქნას დაცული, ცხოვრების ყველა სფეროში.⁶

სისხლის სამართალი

2. ECRI-ის N7 ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციის თანახმად, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის და სქესობრივი მახასიათებლების ნიშანი ცალსახად გათვალისწინებული უნდა იქნას სისხლის სამართლის დებულებებში, რომლის მიზანსაც რასიზმთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლა წარმოადგენს. ამ მხრივ, სისხლის სამართალი უნდა ითვალისწინებდეს ეფექტურ, პროპორციულ და შემაკავებელ სანქციებს. იგი, ასევე, უნდა ახდენდეს ადამიანის ან ადამიანთა ჯგუფის მიმართ მათი სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის (ან სქესობრივი მახასიათებლების) გამო განხორციელებული საჯარო შეურაცხყოფის, საჯარო ცილისწამების და მუქარის კრიმინალიზებას. ამასთან, იგი ცალსახად უნდა ადგენდეს, რომ ლგბტი-ფობიური მოტივი წარმოადგენს დამამძიმებელ გარემოებას ნებისმიერი ჩვეულებრივი დანაშაულისთვის.⁷
3. სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, რომელიც სიძულვილის ენას შეეხება, აკრძალულ ნიშნებს შორის, ასევე, უნდა ითვალისწინებდეს სექსუალურ ორიენტაციას, გენდერულ იდენტობას და სქესობრივ მახასიათებლებს. ასეთი კანონმდებლობის მიღებისას ან შესაბამისი ცვლილებების განხორციელებისას, ხელისუფლებამ უნდა იხელმძღვანელოს ECRI-ის No. 7 და No. 15 ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციებით.⁸

სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სამართალი

4. დისკრიმინაციის ამკრძალავი სამოქალაქო და ადმინისტრაციული კანონმდებლობა და სიძულვილის ენასთან ბრძოლის შესახებ კანონები აკრძალულ საფუძვლებს შორის უნდა ითვალისწინებდეს სექსუალურ ორიენტაციას, გენდერულ იდენტობას და სქესობრივ მახასიათებლებს.⁹ ამ კონტექსტში, ხელისუფლებამ უნდა იხელმძღვანელოს ECRI-ის No. 7 და No. 15 ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციებით.¹⁰
5. ხელისუფლებამ კანონში უნდა დაანერგოს მტკიცების ტვირთის გაზიარების პრინციპი იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომელიც შეეხება სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის და სქესობრივი მახასიათებლების

ნიშნით დისკრიმინაციას და რომელსაც განიხილავენ სამოქალაქო ან ადმინისტრაციული სასამართლოები.¹¹

თანაცხოვრებისა და ქორწინების შესახებ კანონმდებლობა

6. ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს სამართლებრივი ჩარჩო, რომელიც ერთი და იმავე სქესის წყვილებს აძლევს უფლებას, მათი ურთიერთობა ფორმალურად და სამართლებრივად აღიარებული და დაცული იყოს, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. აღნიშნული მათ საშუალებას მისცემს, გაუმკლავდნენ იმ სოციალურ რეალობასთან დაკავშირებულ პრაქტიკულ პრობლემებს, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ. ხელისუფლებამ უნდა შეაფასოს, თუ რამდენად არსებობს, ქორწინებაში მყოფი და ერთი და იმავე სქესის მქონე წყვილების ურთიერთობის განსხვავებულ რეგულირებასთან მიმართებით, ობიექტური და გონივრული გამართლება და გააუქმოს ნებისმიერი გაუმართლებელი განსხვავება.¹²

გენდერის აღიარების და გენდერის კვლავმინიჭების შესახებ კანონმდებლობა

7. ხელისუფლებამ უნდა მიიღოს ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც ცალსახად არეგულირებს სახელისა და გენდერის შეცვლას ტრანსგენდერი პირებისათვის და დაადგინოს მკაფიო სახელმძღვანელო პრინციპები გენდერის კვლავმინიჭების პროცედურებთან და მათ ოფიციალურ აღიარებასთან დაკავშირებით. ამ პროცესში ხელისუფლება უნდა დაეყრდნოს ევროპის საბჭოს შესაბამის სტანდარტებს. აღნიშნული კანონმდებლობა უნდა უზრუნველყოფდეს პირის მიერ გენდერის კვლავმინიჭების სრულ სამართლებრივ აღიარებას და იძლეოდეს გენდერის, მათ შორის, გენდერული მარკერების, შეცვლის შესაძლებლობას პირად დოკუმენტებში (ვინაობის დამადასტურებელი ბარათების, საგანმანათლებლო დიპლომებისა და დასაქმების სერტიფიკატების ჩათვლით), სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი გზით, გენდერის ქირურგიული ოპერაციით შეცვლის მოთხოვნის გარეშე. აღნიშნულის მსგავსად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის და სოციალურ უფლებათა ევროპული კომიტეტის რელევანტური გადაწყვეტილებების შესაბამისად, კანონმდებლობა, რომელიც ითვალისწინებს პირის იმ გენდერის აღიარებას, რომელიც განსხვავდება მისი თავდაპირველად რეგისტრირებული გენდერისგან, არ უნდა აწესებდეს რაიმე მოთხოვნებს, როგორც ამგვარი აღიარების წინაპირობას - მაგალითად, გენდერის შეცვლა ქირურგიული ჩარევის გზით, მძიმე ჰორმონალური თერაპია, სტერილიზაცია, განქორწინება ან ვრცელი ფსიქიატრიული გამოკვლევა.¹³
8. აღნიშნული კანონმდებლობის მომზადებისას, ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს ლგბტი ადამიანების წარმომადგენელი ორგანიზაციების ჩართულობა და გაითვალისწინოს თანასწორობის ორგანოების მოსაზრებები.¹⁴

თავშესაფრის მიღების მარეგულირებელი კანონმდებლობა

9. ხელისუფლებამ უნდა შეიტანოს ცვლილებები კანონმდებლობაში, რათა ნებისმიერ პირს, რომელსაც წარმოშობის ქვეყანაში ემუქრება დევნა მისი სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის (ან სქესობრივი მახასიათებლების) გამო, შეეძლოს ლტოლვილის სტატუსის მიღება.¹⁵

მონაცემთა შეგროვება, კვლევა და პოლიტიკის ჩარჩო*მონაცემთა შეგროვება და კვლევა*

10. ხელისუფლებამ უნდა შექმნას მონაცემთა შეგროვების კომპლექსური და საიმედო სისტემა, ლგბტი თემის წევრთა მიერ განცდილი დისკრიმინაციის ან შეუწყნარებლობის შესახებ, მათ შორის, თემის მიმართ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების ფორმით გამოხატულ შემთხვევებზე. აღრიცხული მონაცემები უნდა მოიცავდეს როგორც ლგბტი პირების მიმართ სიძულვილის ენის გამოყენებისა და ძალადობის პოლიციისათვის შეტყობინებულ შემთხვევებს, რომელიც მოტივირებულია რაიმე კონკრეტული მიკერძოებით, ასევე, სასამართლო ორგანოების მიერ განხორციელებული შემდგომ ქმედებებს. აღნიშნული მონაცემები საჯაროდ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი. ამ მხრივ, ხელისუფლებას შეუძლია, დაეყრდნოს თანასწორობის ორგანოების ან ადამიანის უფლებათა დაცვის სხვა ინსტიტუტებისა და შესაბამისი არასამთავრობო ორგანიზაციების ექსპერტულ ცოდნასა და გამოცდილებას და აქტიური ზომები მიიღოს სიძულვილის ენის გამოყენების შემთხვევების შეუტყობინებლობასთან დაკავშირებით, ECRI-ის ზოგადი პოლიტიკის No. 15 რეკომენდაციის საფუძველზე.¹⁶
11. ხელისუფლებამ, ასევე, უნდა განახორციელოს კვლევები/გამოკითხვები ლგბტი პირების, მათი საცხოვრებელი პირობების და მათ წინააღმდეგ ჩადენილი სავარაუდო დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის შესახებ. აღნიშნულ პროცესში უზრუნველყოფილი უნდა იქნას კონფიდენციალურობის პრინციპის პატივისცემა, ინფორმირებული თანხმობა და პირის მიერ კონკრეტული ჯგუფის წევრად თვითიდენტიფიკაციის ნებაყოფლობითობა.¹⁷

ეროვნული სტრატეგიები და სამოქმედო გეგმები ან პროგრამები

12. იმ ორგანიზაციებთან ერთად, რომლებიც წარმოადგენენ ლგბტი თემს, ხელისუფლებამ უნდა მოამზადოს, მიიღოს და განახორციელოს ეროვნული სტრატეგია და/ან სამოქმედო გეგმა (ან კომპლექსური პროგრამა), რომლის მიზანს, ლგბტი პირებისათვის, სხვებთან თანაბარ პირობებში ცხოვრების უზრუნველყოფა წარმოადგენს. სტრატეგია და/ან სამოქმედო გეგმა ან პროგრამა ლგბტი პირებისათვის, რომლის მიღებაც უნდა მოხდეს ცალკე პოლიტიკის დოკუმენტის სახით ან დისკრიმინაციასთან ბრძოლის ეროვნული სტრატეგიის ან გეგმის ფარგლებში, უნდა ითვალისწინებდეს დისკრიმინაციისგან, სიძულვილის ენისგან და ძალადობისგან ლგბტი პირთა დაცვას, ცნობიერების ამაღლებას მათი საცხოვრებელი პირობების

შესახებ, ლგბტი პირებთან დაკავშირებული საკითხების გააზრებას და ცხოვრების ყველა სფეროში, განათლების, დასაქმების და ჯანდაცვის ჩათვლით, ლგბტი პირთა თანაბარი მოპყრობის უფლების რეალობად ქცევას. აღნიშნული ღონისძიება უნდა ეყრდნობოდეს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის CM/Rec (2010) 5 რეკომენდაციას და სხვა არსებულ გეგმებს და სათანადოდ უნდა იყოს დაფინანსებული. შესაძლებელია ლგბტი საკითხებზე მინისტრთაშორისი სამუშაო ჯგუფის შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს კოორდინაციას კომპეტენტურ ორგანოებს შორის, ლგბტი პირთა არასამთავრობო ორგანიზაციებთან რეგულარულ კონტაქტს და სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ყველა პროექტის სწრაფ განხორციელებას.¹⁸

13. საჭიროების შემთხვევაში, ხელისუფლებამ უნდა გააძლიეროს ლგბტი პირების წინააღმდეგ სიძულვილის ენის გამოყენების შემთხვევებზე რეაგირება. ამ მხრივ, მან სპეციალურ ინსტიტუციათაშორის სამუშაო ჯგუფს უნდა მიანდოს შესაბამისი კომპლექსური სტრატეგიის მომზადება. აღნიშნული ჯგუფის წევრებს შორის უნდა შედიოდნენ შესაბამისი უწყებების, თანასწორობის ორგანოების, და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ლგბტი თემის წარმომადგენლების ჩათვლით, და, შესაძლებლობის ფარგლებში, მედიის წარმომადგენლები. აღნიშნული სტრატეგია ეფექტურად უნდა იყენებდეს ECRI-ის ზოგადი პოლიტიკის No. 15 რეკომენდაციას.¹⁹

პრევენცია

ცნობიერების ამაღლება

14. ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, თანასწორობის ორგანო(ებ)თან და სამოქალაქო საზოგადოების შესაბამის ჯგუფებთან ერთად, უნდა მოახდინონ ცნობიერების ასამაღლებელი ფართო კამპანიების ორგანიზება და საზოგადოების ყველა ჯგუფში უნდა აამაღლონ ცნობიერება ლგბტი პირების მიმართ სიძულვილის ენის გამოყენებისა და დისკრიმინაციის აკრძალვის შესახებ, აღნიშნულ სფეროში არსებული სამართლებრივი დებულებებისა და უფლებების და სიძულვილის ენის გამოყენების შემთხვევების შეტყობინებისა და საჩივრების წარდგენის პროცედურების შესახებ.²⁰
15. ცნობიერების ასამაღლებელი ღონისძიებები უნდა ითვალისწინებდეს სისხლის სამართლის შესაბამისი დებულებების შესახებ ფართო საზოგადოების ინფორმირებულობისკენ მიმართულ ღონისძიებას. ხელისუფლებამ, ასევე, უნდა გაითვალისწინოს ლგბტი პირთა მიმართ ფობიის შესახებ მოდულები იმ გაცნობით კურსებში, რომელიც ახლადგამოსული მიგრანტებისთვის არის განკუთვნილი, იმგვარად, რაც უზრუნველყოფს სტიგმატიზაციის თავიდან აცილებას.²¹

განათლება

16. საჭიროა, გადაიხედოს სკოლის, უნივერსიტეტის და პროფესიული სასწავლებლის კურიკულუმები, რათა გათვალისწინებული იქნას ერთი სექცია ლგბტი პირთა საკითხების შესახებ, იმ შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ჭრილში, რომელსაც ლგბტი პირები განიცდიან.²²
17. ხელისუფლებამ, ლგბტი თემთან კონსულტაციით, უნდა განახორციელოს ზომები, რომელიც ხელს უწყობს ორმხრივ ტოლერანტობასა და პატივისცემას განათლების სფეროში, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და სქესობრივი მახასიათებლების მიუხედავად. აღნიშნული ღონისძიებები უნდა ითვალისწინებდეს განათლების სფეროში ლგბტი მოსწავლეებისა და სტუდენტების ბულინგის საკითხს და განსაკუთრებულ ყურადღებას უნდა აქცევდეს სახელმძღვანელოებში შესაბამისი ცვლილებების შეტანას, ლგბტი საკითხებზე ცნობიერების გაზრდის და ლგბტი-ფობიურ სტერეოტიპებთან და წინასწარგანწყობებთან ეფექტურად ბრძოლის მიზნით. ხელისუფლებამ ყველა მოსწავლე და სტუდენტი უნდა უზრუნველყოს საჭირო ინფორმაციით, დაცვით და მხარდაჭერით, რათა მათ იცხოვრონ შიშის ან შფოთვის გარეშე, მიუხედავად მათი სექსუალური ორიენტაციისა, გენდერული იდენტობისა და სქესობრივი მახასიათებლებისა.²³ მათ უნდა გააუქმონ ბავშვებისათვის ჰომოსექსუალურობის შესახებ ინფორმაციის მიწოდებაზე დაწესებული ნებისმიერი აკრძალვა.²⁴²⁵
18. ხელისუფლებამ უნდა წაახალისოს ყველა სკოლა, რათა მათ დანერგონ ლგბტი-ფობიური ინციდენტების, მათ შორის, ბულინგის პრევენციის, მონიტორინგის და მათზე რეაგირების პოლიტიკა, რომელიც ითვალისწინებს სახელმძღვანელო მითითებებს მოსწავლეებისთვის, მასწავლებლებისა და მშობლებისთვის. ხელისუფლებამ ბულინგის საწინააღმდეგო ზოგადი აქტივობებიდან უნდა გადაინაცვლოს კონკრეტულ ჯგუფებზე მორგებული მოდულების შემუშავებასა და განხორციელებაზე, მოწყველადი თემის წევრების (როგორცაა, ლგბტი ბავშვები და ახალგაზრდები) ბულინგის წინააღმდეგ. ამ კონტექსტში, ხელისუფლება უნდა დაეყრდნოს ECRI-ს ზოგადი პოლიტიკის No. 10 რეკომენდაციას ინკლუზიური განათლების შესახებ და აქტივობები დაუკავშიროს ლგბტი პირთა შესახებ არსებულ და სამომავლო ეროვნულ სამოქმედო გეგმებს.²⁶

სპეციალისტთა მომზადება

19. საჭიროა მასწავლებლების მომზადება ისეთ საკითხებზე, როგორცაა: ლგბტი პირთა მიმართ შეუწყნარებლობასა და დისკრიმინაციაზე რეაგირების გზები, ლგბტი მოსწავლეების მიმართ პატივისცემისა და მათი გაგების ხელშეწყობა და ბულინგის პრევენცია. ამ მიზნით, საჭიროა შესაბამისი სასწავლო მასალის მომზადება.²⁷

20. სამართალდამცავმა ორგანოებმა, პროკურორებმა და მოსამართლეებმა უნდა გაიარონ სათანადო მომზადება ლგბტი პირების მიმართ სიძულვილის ენის და ლგბტი-ფობიური სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების შესახებ. აღნიშნულ პროცესში პარტნიორებს უნდა წარმოადგენდნენ თანასწორობის ორგანოები და ლგბტი პირთა თემი. უნდა განხორციელდეს გავლენის შეფასება, რათა შეფასდეს სასწავლო აქტივობების ეფექტურობა და, საჭიროების შემთხვევაში, განხორციელდეს შესაბამისი ცვლილებები.²⁸
21. მედიის სფეროში მომუშავე სპეციალისტებისათვის უზრუნველყოფილი უნდა იქნას ლგბტი-ფობიური სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის სამართლებრივი და სხვა სტანდარტების შესახებ სათანადო ტრენინგები.²⁹
22. ლგბტი საკითხებზე პროფესიული მომზადების პროგრამები უნდა შემუშავდეს ყველა შესაბამისი სპეციალისტისათვის (მათ შორის, ჯანდაცვის სფეროში მომუშავე სპეციალისტებისათვის).³⁰

დაცვა

სათანადო ჯანდაცვის, ფიზიკური ხელშეუხებლობის და სხეულის ავტონომიის უფლებები

23. ლგბტი თემის ზოგიერთ სემენტს, შესაძლოა, ჰქონდეს სპეციფიური სამედიცინო საჭიროებები, როგორცაა, მაგალითად, ჰორმონალურ თერაპიაზე წვდომა და გენდერის კვლავმინიჭების ქირურგიული ოპერაცია, ისევე, როგორც სპეციფიური უფლებები, როგორცაა გენდერის სამართლებრივად აღიარებისა და ფიზიკური და სხეულის ავტონომიის უფლება, რომელთა უარყოფა ან ჩამორთმევა, შესაძლოა, წარმოადგენდეს დისკრიმინაციას.
24. ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ მკურნალობა, გენდერის კვლავმინიჭების მიზნით, ხელმისაწვდომია ტრანსგენდერი პირებისთვის, ხოლო მისი ღირებულება ექვემდებარება ანაზღაურებას საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამებით.³¹
25. ინტერსქესი ბავშვების ფიზიკური ხელშეუხებლობისა და სხეულის ავტონომიის უფლება ეფექტურად უნდა იქნას დაცული. სქესის „ნორმალიზების“ ოპერაცია და მსგავსი სხვა მკურნალობები, რომელიც სამედიცინო თვალსაზრისით აუცილებლობას არ წარმოადგენს, უნდა აიკრძალოს მანამ, სანამ ბავშვი შეძლებს, მონაწილეობა მიიღოს გადაწყვეტილებაში, თვითგამორკვევის უფლებაზე და თავისუფალი და ინფორმირებული თანხმობის პრინციპზე დაყრდნობით. ხელისუფლებამ უმოკლეს ვადებში უნდა მიიღოს კანონმდებლობა, რომელიც კრძალავს არასაჭირო ოპერაციას და თერაპიებს ინტერსქეს პირებზე, თუ ასეთი კანონმდებლობა არ არსებობს. ხელისუფლებამ, ასევე, უნდა შექმნას სერვისები წვდომის დაბალი ბარიერით, რომელიც ითვალისწინებს ინტერსქესი პირებისა და მათი მშობლებისთვის კონსულტაციას და დახმარებას.³²

შეკრების თავისუფლება

26. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს ლგბტი პირების და აქტივისტებისა და მხარდამჭერების შეკრების თავისუფლების პატივისცემა.³³

საჯარო და სხვა ორგანოების და დაწესებულებების პასუხისმგებლობები*სახელმწიფო ორგანოები*

27. შესაბამისმა ორგანოებმა უნდა გააკეთონ საჯარო განცხადებები, რომელშიც ისინი ლგბტი-ფობიურ სიძულვილის ენას დაგმობენ. მათ, ასევე, უნდა წახალისონ და ხელი უნდა შეუწყონ საჯარო პირთა გამოსვლებს ლგბტი ადამიანების მიმართ სიძულვილის ენის წინააღმდეგ. მათ, ასევე, ხელი უნდა შეუწყონ საჯარო პირების მხრიდან სწრაფ რეაგირებას, რომელიც, ასევე, მიზნად ისახავს იმ ღირებულებების განმტკიცებას, რომელსაც სიძულვილის ენა უქმნის საფრთხეს.³⁴

პარლამენტები, პოლიტიკური პარტიები და ლიდერები

28. ყველა დონის პარლამენტს უნდა ჰქონდეს ქცევის კოდექსი/ეთიკის კოდექსი, რომლითაც ლგბტი-ფობიური დისკურსი და შეურაცხყოფები იქნება აკრძალული და დასჯადი.³⁵
29. ყველა პარტიამ და პოლიტიკურმა ლიდერმა, რომელ მხარესაც არ უნდა წარმოადგენდეს იგი, უნდა გამოხატოს მტკიცე პოზიცია ლგბტი პირების მიმართ შეუწყნარებელი დისკურსის წინააღმდეგ. თავიანთ წევრებსა და წარმომადგენლებს უნდა მიუთითონ, თავი შეიკავონ შეურაცხმყოფელი გამონათქვამებისგან, რომელიც ადამიანის ან ადამიანთა ჯგუფების წინააღმდეგ არის მიმართული, მათი სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის ან სქესობრივი მახასიათებლების გამო და გააკეთონ განცხადებები შეურაცხმყოფელი გამონათქვამების წინააღმდეგ.³⁶

რელიგიური დაწესებულებები

30. ხელისუფლებამ რელიგიური დაწესებულებების ლიდერებთან უნდა განიხილოს, თუ რა გზებით შეძლებენ ისინი გამოიყენონ თავიანთი მორალური პოზიცია, ლგბტი ადამიანების წინააღმდეგ სიძულვილის ენასთან ბრძოლისა და პრევენციისთვის (და უზრუნველყონ, რომ მათი წარმომადგენლები განსხვავებული მოსაზრებების მქონე ადამიანებს ექცვიან პატივისცემით და თავს იკავებენ შეურაცხმყოფელი კომენტარებისგან).³⁷

მედია

31. მედიის დამოუკიდებლობის პატივისცემის საფუძველზე, ხელისუფლებამ უნდა შექმნას ეფექტური მარეგულირებელი ორგანო, რომელიც მონიტორინგს გაუწევს ლგბტი-ფობიური სიძულვილის ენის გამოყენების შემთხვევებს ბეჭდურ მედიაში, აუდიო და აუდიო-ვიზუალურ მედიაში და ინტერნეტში. ხელისუფლებამ მედიის მარეგულირებელი ორგანო უნდა უზრუნველყოს შესაძლებლობით, გამოსცეს გაფრთხილებები ან მოითხოვოს ბოდიშის მოხდა, ლგბტი-ფობიური სიძულვილის ენის და პროფესიული ჟურნალისტური სტანდარტებისა და ეთიკის დარღვევის შესაბამის შემთხვევებში. მათ უნდა შექმნან ინფორმაციის გაზიარების სისტემა, რომლის საშუალებითაც მედიის მარეგულირებელი ორგანო შეძლებს, მიიღოს ინფორმაცია პროკურორებისგან და სასამართლოებისგან, მის მიერ გადაცემული საქმეების შესახებ, რათა მარეგულირებელმა ორგანომ შეძლოს მედია მონიტორინგთან დაკავშირებული საქმიანობის გაუმჯობესება და ოპტიმიზაცია.³⁸
32. ხელისუფლებამ უნდა გადახედოს თავის ხელშეკრულებებს მედია საშუალებებთან და გააუქმოს ან არ განახლოს ხელშეკრულება, თუ ცნობილია, რომ მედია საშუალება იყენებს ლგბტი-ფობიურ სიძულვილის ენას, და, ასევე, უზრუნველყოს, რომ სამომავლო ხელშეკრულებებში გათვალისწინებულია დებულება, რომლის თანახმადაც ამგვარი სიძულვილის ენა გამოიწვევს ხელშეკრულების შეწყვეტას.³⁹
33. მედიაში წარსული ინიციატივების შეფასება სიძულვილის ენის პრევენციის მიზნით უნდა განხორციელდეს არსებული ძალისხმევის საფუძველზე და კარგი პრაქტიკის განვრცობის მიზნით.⁴⁰

გამოძიება, სამართლებრივი დევნა და პროცედურული სამართლის ღონისძიებები

34. ლგბტი ადამიანების მიმართ სიძულვილის ენის გამოყენების შემთხვევები სრულად უნდა იქნას გამოძიებული და, საჭიროების შემთხვევაში, უნდა განხორციელდეს ეფექტური სამართლებრივი დევნა.⁴¹
35. ლგბტი ადამიანების მიმართ ძალადობის შემთხვევებში, ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ მიკერძოების მოტივის შესაძლო არსებობა თავიდანვე წარმოადგენს გამოძიების განუყოფელ შემადგენელ ნაწილს. კერძოდ, ამ მიზნით პოლიციას უნდა მიეწოდოს მკაფიო ინსტრუქციები. სასამართლო საქმეების წარმოების პროცესში ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ აღნიშნული მოტივის შესაძლო არსებობის გათვალისწინება ხდება თავიდანვე. პოლიციამ სრულად უნდა გამოიძიოს ლგბტი ადამიანების მიმართ ძალადობის ყველა შემთხვევა და ჩვეულებრივი დანაშაულების შემთხვევაში, სრულად უნდა გაითვალისწინოს ლგბტი-ფობიური მოტივების არსებობა. პროკურატურამ უნდა უზრუნველყოს, რომ ლგბტი პირთა მიმართ ძალადობის ყველა შემთხვევაში გამოძიება დაიწყება, განსაკუთრებით მაშინ, თუ

- მტკიცებულების თანახმად, საჭიროა დამამძიმებელი გარემოებების შესახებ სისხლის სამართლის დებულებების გამოყენება. პოლიციამ და პროკურატურამ უნდა მიიღოს სავალდებულო სახელმძღვანელო პრინციპები ასეთი დანაშაულების აღრიცხვის და გამოძიების შესახებ.⁴²
36. შესაბამისმა ორგანოებმა (როგორცაა, პოლიცია და პროკურატურა) უნდა შექმნას სპეციალიზებული განყოფილება, რომელიც იმუშავებს რასისტულ და ლგბტი-ფობიურ ინციდენტებზე. პოლიციაში ასეთი განყოფილებების შექმნისას, გათვალისწინებული უნდა იქნას თანასწორობის ორგანოების, შესაბამისი არასამთავრობო ორგანიზაციების და საერთაშორისო ორგანიზაციების ექსპერტული ცოდნა და გამოცდილება.⁴³
37. ხელისუფლებამ უნდა გადადგას ნაბიჯები, რათა ხელი შეუწყოს ლგბტი-ფობიური ინციდენტების მსხვერპლებსა და მოწმეებს, მოახდინონ შეტყობინება. შეუტყობინებლობის პრობლემის დასაძლევად, ხელისუფლებამ უნდა განახორციელოს ნდობის აღდგენის ღონისძიებები, რომელიც გააუმჯობესებს პოლიციასა და ლგბტი თემს შორის თანამშრომლობას. საჭიროა, გამოიცეს მკაფიო ინსტრუქციები ყველა პოლიციელისთვის იმის თაობაზე, რომ ლგბტი-ფობიური ძალადობის შეტყობინება უნდა იყოს უფასო; მსხვერპლს ყოველთვის უნდა ჰქონდეს შესაბამისი ინფორმაცია. ხელისუფლებამ, ასევე, უნდა წახალისოს დიალოგი ლგბტი თემის წევრებსა და პოლიციას შორის, რაც ხელს შეუწყობს ლგბტი-ფობიური ძალადობის შემთხვევების შეტყობინებას. ხელისუფლებამ უნდა შექმნას დიალოგის ფორმატი (როგორცაა, მაგალითად, რეგულარული შეხვედრები და მრგვალი მაგიდები) ლგბტი სამოქალაქო საზოგადოების ჯგუფებთან, რათა მოხდეს სიძულვილის ენის გამოყენების ნებისმიერი შემთხვევის შეტყობინება. აღნიშნული თანამშრომლობა, შესაძლოა, ასევე ითვალისწინებდეს ლგბტი მეკავშირე ოფიცრების დასაქმებას პოლიციის თითოეულ განყოფილებაში და პროკურატურაში. მეკავშირე ოფიცრები ანუ საკონტაქტო პირები ითანამშრომლებენ ერთმანეთთან და იარსებებს ეფექტური კომუნიკაცია პოლიციისა და პროკურატურის საკონტაქტო პირებს შორის.⁴⁴
38. ხელისუფლებამ უნდა შექმნას პოლიციის წინააღმდეგ საჩივრების დამოუკიდებელი სამსახური, რომლის მოვალეობაშიც შევა, inter alia, სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლების მიერ, სავარაუდოდ ჩადენილი, ლგბტი-ფობიური ძალადობის ან არასათანადო მოპყრობის გამოძიება.⁴⁵ მათ, ასევე, უნდა უზრუნველყონ, რომ „საჯარო მორალის“ დაცვის ცნება არ იქნას გამოყენებული ლგბტი პირების მიმართ სიძულვილის გამართლების ან წახალისების მიზნით.⁴⁶

თანასწორობის ორგანოები

39. [ECRI-ის ზოგადი პოლიტიკის No. 2 \(შესწორებულ\) რეკომენდაციის](#)⁴⁷ (თანასწორობის ორგანოები ეროვნულ დონეზე რასიზმისა და შეუწყნარებლობის აღმოსაფხვრელად) თანახმად, თანასწორობის ორგანოების (დამოუკიდებელი ანტი-დისკრიმინაციული ორგანოები) მანდატი უნდა მოიცავდეს დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის და სქესობრივი მახასიათებლების ნიშნით.⁴⁸ ამ კონტექსტში, ასევე, რელევანტურია [რასიზმთან და რასობრივ დისკრიმინაციასთან ბრძოლის ეროვნული კანონმდებლობის შესახებ ECRI-ის ზოგადი პოლიტიკის No. 7 \(შესწორებული\) რეკომენდაცია](#)⁴⁹.

¹ ტერმინოლოგიასთან დაკავშირებით, იხ. განმარტებები: [ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარი 2011](#).

² ECRI-ის ლგბტი საკითხთა სამუშაო გეგმა შეიქმნა 2020 წლის ივლისში, რათა მოემზადებინა ნიადაგი, ECRI-ის სამომავლო საგზაო რუკის (roadmap) თანახმად, ზოგადი პოლიტიკის ახალი რეკომენდაციის შესაქმნელად. 2020 წლის 4 დეკემბრის მდგომარეობით, სამუშაო გეგმა შედგება შემდეგი წევრებისგან: მაიკლ ფარელი (ECRI-ის წევრი, ირლანდია), დომენიკა გპიდი ბიდუ (ECRI-ის წევრი, ნიდერლანდები), მარინ გურინი (ECRI-ის წევრი, მოლდოვას რესპუბლიკა), კრისტიან ჯურა (ECRI-ის წევრი, რუმინეთი), ნეზა კოგოვსკი სალამონ (ECRI-ის წევრი, სლოვაკეთი), მარია დანიელა მარუდა (ECRI-ის წევრი, საბერძნეთი), ელენა მიჰაილოვა სტარტილატი (ECRI-ის წევრი, ჩრდ. მაკედონია), კრისტიან პარდალოს (ECRI-ის წევრი, სან მარინო) და ასლავ სისი (ECRI-ის წევრი, ნორვეგია).

³ ECRI-ის მონიტორინგის მეხუთე და მეექვსე ციკლის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში წარმოდგენილი რეკომენდაციების თანახმად.

⁴ ECRI-მ ლგბტი პირების მიმართ დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის შემთხვევების განხილვა დაიწყო მონიტორინგის მეხუთე ციკლის ფარგლებში (2013-2018 წწ.), ხოლო ინტერსექსი ადამიანების მიმართ კი მონიტორინგის მე-6 ციკლის ფარგლებში. ასევე, იხ. [სექსუალური ორიენტაცია, გენდერული იდენტობა და სქესობრივი მახასიათებლები \(coe.int\)](#).

⁵ 2019 წელს, ECRI-ს 25 წლის იუბილესთან დაკავშირებით გამოქვეყნებულ „საგზაო რუკაში“ აღნიშნულია, რომ ECRI აპირებს, დაიწყო ზოგადი პოლიტიკის ახალ რეკომენდაციაზე მუშაობა, ლგბტი პირების წინააღმდეგ შეუწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციასთან ბრძოლის მიზნით (პუნქტი 8, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/ecri-roadmap-final-version-/168097e13d>).

⁶ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 176-180.

⁷ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 1-25; 190-197.

⁸ Ibidem, §§ 82-89.

⁹ Ibidem, §§ 26-33; 181-189.

¹⁰ Ibidem, §§ 82-89.

¹¹ Ibidem, § 154.

¹² Ibidem, §§ 222-232.

¹³ Ibidem, §§ 198-220; ECRI-ის მონიტორინგის მე-5 ციკლის ანგარიში სერბეთის შესახებ, §100; ECRI-ის მონიტორინგის მე-6 ციკლის ანგარიში ჩეხეთის რესპუბლიკის შესახებ, §14. ამ მხრივ, იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო (ECtHR) (2020), [გენდერული იდენტობის საკითხები, ფაქტობრივი ინფორმაცია](#); ECtHR, [A. P., Garçon and Nicot v. France](#) განცხადება nos. [79885/12](#), [52471/13](#) და [52596/13](#), გადაწყვეტილება (6.4.2017); სოციალურ უფლებათა ევროპული კომიტეტი 2018: [Transgender Europe and ILGA-Europe v. the Czech Republic](#) § 89 და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეზოლუცია [CM/ResChS\(2018\)9](#).

¹⁴ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 206.

¹⁵ Ibidem, § 221.

¹⁶ Ibidem, §§ 37-50; 101-111.

¹⁷ Ibidem, §§ 155-175.

- ¹⁸ Ibidem, §§ 237-260.
- ¹⁹ Ibidem, §§ 155-175.
- ²⁰ Ibidem, §§ 51-55.
- ²¹ Ibidem, §§ 150-152.
- ²² Ibidem, §§ 56; 268-282; 265-267.
- ²³ Ibidem, §§ 56; 268-282; 265-267.
- ²⁴ Ibidem, § 180. ამ მხრივ, ასევე, იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო (2017), [Bayev and others v. Russia](#) (განცხადება nos.67667/09, 44092/12 და 56717/12), გადაწყვეტილება.
- ²⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების შესაბამისად, საქმეში Bayev and others v. Russia.
- ²⁶ ECRI-ის მე-6 ციკლის ანგარიში შვეიცარიის შესახებ, §13; ECRI-ის მე-6 ციკლის ანგარიში ბელგიის შესახებ, §19; ECRI-ის მე-6 ციკლის ანგარიში ალბანეთის შესახებ, §11.
- ²⁷ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 269, 281-282.
- ²⁸ Ibidem, §§ 94-100.
- ²⁹ Ibidem, § 277.
- ³⁰ Ibidem, § 277.
- ³¹ Ibidem, §§ 261-264.
- ³² ECRI-ის მე-6 ციკლის ანგარიში შვეიცარიის შესახებ, §112; ECRI-ის მე-6 ციკლის ანგარიში ავსტრიის შესახებ, §101; ECRI-ის მე-6 ციკლის ანგარიში გერმანიის შესახებ, §109.
- ³³ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, § 285. ამ მხრივ, ასევე, იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო (2010), [Aleksyev v. Russia](#) (განცხადება nos. 4916/07, 25924/08 და 14599/09).
- ³⁴ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 74-78; 57-58.
- ³⁵ Ibidem, §§ 59-62.
- ³⁶ Ibidem, §§ 63-67.
- ³⁷ Ibidem, §§ 79-81.
- ³⁸ Ibidem, §§ 68-73.
- ³⁹ Ibidem, §§ 68-73.
- ⁴⁰ Ibidem, §§ 68-73.
- ⁴¹ Ibidem, §§ 90-93.
- ⁴² Ibidem, §§ 114-136.
- ⁴³ Ibidem, §§ 94-100; §§ 137-146.
- ⁴⁴ Ibidem, §§ 94-100; §§ 137-146.
- ⁴⁵ Ibidem, §§ 147-148.
- ⁴⁶ Ibidem, §§ 90-93.
- ⁴⁷ მიღებულია 1997 წელს, გადაიხედა 2017 წელს, იხ. რეკომენდაციის 4ბ პუნქტი
- ⁴⁸ ECRI-ის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში ლგბტი პირებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი რეკომენდაციების კრებული (მონიტორინგის მე-5 ციკლი): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 34-36; 233-236.
- ⁴⁹ მიღებულია 2002 წელს, გადაიხედა 2017 წელს.

ფოტო: ანგილოსი ბეტა / Shutterstock.com